

Lina Petrošienė

REFORMACIJOS JUBILIEJUI SKIRTA KONFERENCIJA KLAIPĖDOJE: „TRADICIJOS IR MODERNYBĖS SĄVEIKA“¹

Reformacija – religinis ir visuomeninis sąjūdis – padarė didžiulį kultūrinį ir socialinį poveikį Lietuvai bei kitoms Europos šalims, skatino politinės ir visuomeninės minties plėtotę, tapo akstinu valstybių ir visuomenių modernizacijai. Reformacija iškėlė gimtosios kalbos svarbą, paspartino nacionalinių kultūrų ir mokslo raidą. Reformacija nesiribojo religiniu sąjūdžiu ir nesibaigė kartu su juo. Ji tapo drąsių, subrandintų, iš sąstingio išvaduojančių proveržių metafora.

Klaipėdos universiteto Humanitarinių ir ugdymo mokslų fakultete 2017 m. lapkričio 16 d. vykusioje 4-ojoje tarptautinėje tarpdalykinėje mokslinėje konferencijoje „Tradacijos ir modernybės sąveika“, skirtoje 500-osioms Reformacijos metinėms, Lietuvos ir užsienio šalių pranešėjai kalbėjo apie Reformacijos teologiją ir filosofiją, Reformaciją ir jos santykį su kultūros istorija, kalba, literatūra, menu, etnine kultūra.

Konferencijos dalyvius iškilmingai pasveikino Lietuvos evangelikų liuteronų bažnyčios vyskupas Mindaugas Sabutis ir Humanitarinių ir ugdymo mokslų fakulteto dekanas prof. dr. Rimantas Balsys.

Pirmasis konferencijos posėdis, kaip ir tikėtasi, buvo skirtas polemikai apie Reformacijos teologiją ir filosofiją bei Reformacijos santykiui su ikikrikščioniškąja religija.

Darius Petkūnas savo pranešime analizavo įspraustinio žodžio *Dievas* vartojimą lietuviškoje Trejybės formulėje (*Vardan Dievo Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios*). Tuo ji skiriasi nuo Trejybės formulės lotynų, graikų, lenkų, rusų kalbose. Platus įterpinio *Dievas* vartojimas Baltijos regiono vokiečių agendose ir įterpinio nebuvimas slaviškuose tekstuose patvirtina prielaidą, kad ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės lietuviai, nors krikštą priėmė iš lenkų, šį įterpinį perėmė iš vokiečių. **Guido Michellini** aptarė Prūsijos lietuvių giesmyių sąsajas su vietinių vokiečių vartojamomis publikacijomis iki 1750 metų. Autoriaus manymu, Prūsija turėjo skirtingų

¹ Apžvalga parengta remiantis konferencijos dalyvių pateiktomis pranešimų santraukomis.

tautinių grupių bendrai naudojamą giesmių lobyną, kuri būdavo galima laisvai koreguoti ar papildyti naujais kūriniais: svarbiausia tai, kad šis lobynas vokiečiams skambėdavo vokiečių, o lietuviams – lietuvių kalba.

Martino Lutherio požiūrį į katalikus iš savo pozicijų dėstė **Helmutas Arnašius. Flaviano Bertaina** pristatė Reformacijos teologijos ir filosofijos doktrinos šaltinius, liuteronybės, kalvinizmo ir jansenizmo teologijos evoliuciją ir pagrindines paradigmas. **Rimantas Balsys** dėmesį sutelkė į Prūsijos lietuviškosios dalies kunigo Gotfrydo Ostermejerio veikalą, kuriame jis vienas pirmųjų pasisakė ikikrikščioniškosios prūsų religijos klausimu.

Antrajame konferencijos posėdyje diskutuota įvairesniais Reformacijos santykio su kultūra aspektais. Pranešėjai gilinosi į lingvistinius tekstų ir jų fragmentų klausimus, Reformacijos ir liaudies tikėjimų, papročių, tautosakos sąveiką, bažnytinio ir pasaulietinio meno stilius.

Bronius Maskuliūnas, kalbėjęs apie Jokūbo Morkūno „Postilės“ (1600) kalbos ypatybes, priminė įsigalėjusią nuomonę, kad esą tokie Lietuvos reformatų raštai yra žemo filologinio lygio, skurdi jų leksika, nelietuviška minčių raiška, daug polonizmų, hibridų ir pan., ir šiuos teiginius paneigė. Jo manymu, J. Morkūno „Postilė“ yra tyrinėtojų dėmesio vertas senosios lietuvių raštijos paminklas. **Rūta Končiūtė-Mačiulienė** pristatė Reformacijos istorijos Mažeikių rajone (Pikeliuose, Sedoje, Vieksniuose bei Griežėje) apžvalgą: duomenis apie konfesijas, jų maldos namus ir kapines, materialųjį paveldą bei žinias apie žymesnius šių konfesijų atstovus. **Dalia Kiseliūnaitė** pratęsė Reformacijos istorijos temą Mažeikių rajone ir pateikė evangelikų liuteronų antkapinių įrašų lingvistines ypatybes: asmenvardžių kilmę ir kalbų sąveiką juose, konfesines įrašų tekstų savybes, retorikos ypatumus, politinių ir socialinių aplinkybių nulemtus chronologinius pokyčius įrašų turinyje ir retorikoje.

Tauragės krašto evangelikų liuteronų krikštynas XX a. antrojoje pusėje analizavo **Jonas Mardosa**. Autoriaus manymu, XX a. pirmojoje pusėje Tauragės krašto evangelikų liuteronų krikšto apeigos turėjo savitų bruožų, kurie XX a. antrojoje pusėje pakito. Lemtingiausi veiksniai buvę ateistinė sovietmečio ideologija ir žmonių gyvensenos raida. Reformacijos ir lietuvių rašytojos Ievos Simonaitytės jubiliejus savo pranešime susiejo **Grażina Kadžytė**. I. Simonaitytės kūryboje autorė išvėlgė reflektuojamą ir oficialiąją evangelikų liuteronų religinę tradiciją, ir įvairius gyve-

nimiškosios patirties papildinius. Apie klaipėdiškių muzikinės tradicijos gaivinimą XXI amžiuje ir šio proceso sąsajas su Reformacija kalbėjo **Lina Petrošienė** ir **Austė Nakienė**. Naujausias leidinys – „Klaipėdos krašto dainų ir muzikos“ 1935–2000 metų įrašų kompaktinė plokštelė ir knyga (2017) – laikytinas tolimu Reformacijos laikais pradėtos kurti lietuviškos raštijos aidu. **Anos Troickajos** (*Анна Алексеевна Троицкая*) pranešime analizuotas Reformacijos vaidmuo portretų miniatiūrų kūryboje. Susitelkta į ankstyvosios šiuolaikinės Anglijos autorių miniatiūrų formas, technikas ir stilių kilmę.

Konferencijos pabaigoje jos darbą apibendrinusi konferencijos mokslinio-organizacinio komiteto pirmininkė doc. dr. Lina Petrošienė dėkojo pranešėjams ir kvietė maloniai pratęsti vakarą Klaipėdos miesto savivaldybės Etnokultūros centre. Čia vyko naujausio lietuvininkų dainų rinkinio ir autentiškų garso įrašų plokštelės „Klaipėdos krašto dainos ir muzika“ (2017) pristatymas.